

Sudska nadležnost kongregacije S. Officii u vinkularnim ženidbenim parnicama.

Dr. I. A. Ruspini.

Summarium. Competentia iudicialis S. Congregationis S. Officii in causis matrimonialibus. I. Textus legales de competentia Congregationis S. Officii in rebus matrimonialibus. II. Variæ sententiæ circa exclusivam competentiam iudicalem Congr. S. Officii in causis matrimonialibus. III. Interpretatio textuum legalium de hac re. V. Crisis variarum sententiarum, ubi præfertur sententia, quæ Congregationi S. Officii agnoscit competentiam iudicalem absolute exclusivam tantum in causis quæ circa privilegium Paulinum versantur et relative exclusivam tantum in causis mixtorum matrimoniorum. VI. Exponitur competentia singulorum tribunalium (Congregationis S. Officii, Congr. de disciplina Sacramentorum, Ordinarii loci, appellatoriorum extra Romanam Curiam, S. Romanæ Rotæ) in causis matrimonialibus.

I. Zakonski tekstovi o nadležnosti kongregacije S. Officii u ženidbenim stvarima. Dva su takova teksta: kan. 247, § 3 i kan. 1962. Zakonika.

1. Kan. 247, § 3 glasi: »Ipsa sola (t. j. Congregatio S. Officii cognoscit ea quæ sive directe sive indirecte, in iure aut in facto, circa privilegium, uti aiunt, Paulinum et matrimonii impedimenta disparitatis cultus et mixtæ religionis versantur; itemque ad eam spectat facultas dispensandi in hisce impedimentis. Quare quaelibet huiusmodi quaestio ad hanc Congregationem est deferenda, quæ tamen potest, si ita censeat et casus ferat, quaestionem remittere ad aliam Congregationem vel ad Tribunal Sacrae Romanæ Rotæ.«

Tekst kan. 247, § 2 Zakonika uzet je iz konstitucije Pija X. »Sapienti consilio« § I. 1. n. 5. i § I. 3. n. 1. od 29. jula 1908. i iz rješenja kongregacije Consistorialis od 15. februara 1910.

Spomenuti tekst konst. »Sapienti consilio« glasi: »§ I. 1. n. 5. Etsi peculiaris Congregatio sit constituta »de disciplina

« Sacramentorum », nihilominus integra manet Sancti Officii facultas ea cognoscendi quae circa privilegium, uti aiunt, Paulinum, et impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis versantur, praeter ea quae attingunt dogmaticam de matrimonio, sicut etiam de aliis sacramentis, doctrinam... § I. 3. n. 5. Est huic Sacrae Congregationi (t. j. de Disciplina Sacramentorum) proposita universa legislatio circa disciplinam septem sacramentorum, incolumi iure Congregationis, S. Officii, secundum ea quae superius statuta sunt... »

Spomenuti tekst rješenja kongr. Consistorialis od 15. februara 1910. glasi: »S. Congregatio S. Officii litteris 27. Martii 1910. a S. Congregatione Consistoriali formalem declarationem petiit circa competentiam relate ad matrimonia mixta. Itaque proposito dubio in terminis ab Assessore S. Officii statutis, hoc est: quale sia la competenzaa del S. Ufficio in fatto di matrimoni misti, sia tra battezzati e non battezzati, sia tra cattolici ed accatolici, tanto dal lato pratico, ossia per la concessione delle dispense, quanto dal lato teoretico, ossia per la risoluzione dei dubbi che possono sorgere su tale materia, anche nei riguardi del recente decreto »Ne temere«. Emi Patres, perpensis consultorum votis et re nature deliberata respondendum consuerunt: »Competentiam S. Officii se extendere ad ea omnia quae sive directe sive indirecte, in iure aut in facto se referunt ad Privilegium Paulinum et ad praefatas dispensationes. Et ad mentem, quae est: Supplicandum SSmum ut statuatur ac decernatur ut quaelibet quaestio circa praefata matrimonia deferatur Sacrae Congregationi S. Officii, salva huic Congregationi potestate, si ita censeatur et casus feratur, quaestionem ipsam remittendi ad aliud S. Sedis officium.« SSmus, audita relatione infrascripti Cardinalis Secretarii, relationem ratam habuit et confirmavit, mandavitque ut in posterum quaelibet quaestio circa matrimonia mixta deferatur Congregationi S. Officii iuxta petita, sub lege tamen ut firma semper et in omnibus maneat dispositio decreti »Ne temere« in art. XI, n. 2.º et 3.º statuta.«

2. Kan. 1962. glasi: »Causas matrimoniales ad eos spectantes de quibus in can. 1557, § 1, n. 1, illa Sacra Congregatio vel illud Tribunal aut specialis Commissio exclusive cog-

noscit, cui eas toties quoties Summus Pontifex delegaverit; causas dispensationis super matrimonio rato et non consummato Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum, causas vero quae referuntur ad Privilegium Paulinum, Sacra Congregatio S. Officii.«

II. Razna mnijenja kanonista o isključivoj sudskoj nadležnosti kongregacije S. Officii u vinkularnim ženidbenim parnicama.

1. Prvo mnijenje¹ drži, da je kongregacija S. Officii isključivo nadležna samo u takovim parnicama, koje se tiču povlastice vjere.

2. Drugo mnijenje drži,² da je kongregacija S. Officii isključivo nadležna samo u takovim parnicama, koje se ili tiču povlastice vjere ili zapreke razlike vjere.

¹ Vidal, *Ius Canonicum*, V, n. 690.: »Causae reservatae S. Sedi, quae iam in prima instantia apud ipsam sunt agenda, sunt... 3. Causae quaecumque quae ad privilegium Paulinum referuntur et ad impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis, de quibus cognoscit S. Officium (can. 1692 iunct. can. 247). Quae reservatio quoad processum de nullitate ob impedimentum disparitatis cultus videtur esse intelligenda de casibus in quibus occurrit dubium juris aut dubium facti circa baptismum, per quod dubium de baptismo iam causa fit connexa cum privilegio Paulino; nam in can. 1692 ubi fit enumeratio taxativa causarum, in quibus est exclusa competentia Ordinariorum disparitas cultus non commemoratur. Cf. Decisiones S. Romanae Rotae vol. III. p. 258, ubi habetur causa sine ulla delegatione, commissione aut licentia decisa a Curia Parisiensi et in gradu appellationis a S. R. Rota. Idem suadet can. 1990.«

² Noval, *Commentarium Codicis Iur. Can.*, lib. IV. n. 840.: »Q. Quisnam sit iudex competens in aliis causis matrimonialibus. R. In aliis causis matrimonialibus iudex competens est iudex loci in quo matrimonium celebratum est aut in quo pars conventa vel, si una sit acatholica, pars catholica domicilium vel quasi-domicilium habet. In aliis causis matrimonialibus: praeter tres species de quibus in canone 1962. Ergo etiam in causis super *impedimento disparitatis cultus*, quippe de ea non fit mentio in praedicto canone? Equidem vi verborum quae commentamus videtur esse respondendum affirmative; sed obstat canon 247, § 3, ubi expresse dicitur: Ipsa sola (S. C. S. Off.) cognoscit ea quae matrimonii impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis versantur. Rursus vero, quominus canon 247 intelligatur eo sensu generali quem exhibent verba impedit canon 1990, in quo tribuitur Ordinario competentia in impedimento *disparitatis cultus* saltem quando ex certo et authentico documento constiterit de existentia eius. His difficultatibus oppressi duximus inquirere circa

3. Treće mnijenje drži,³ da je kongregacija S. Officii a p s o l u t n o i s k l j u č i v o nadležna samo za parnice, koje se tiču povlastice vjere, a r e l a t i v n o i s k l j u č i v o nadležna samo za mješovite parnice u užem (mixta religio) i u širem (disparitas cultus) smislu. Nadležnost kongregacije S. Officii u mješovitim parnicama da je isključiva naprama drugim sudovima rimske kurije i naprama redovitim prizivnim sudovima izvan rimske kurije, a nije isključiva naprama I. molbenim redovnim sudovima izvan rimske kurije.

III. Tumačenje zakonskih tekstova. U kan. 247, § 3 Zakonika veli se izrijeком, da jedina kongregacija S. Officii

praxim Sacrae C. S. Officii post promulgationem Codicis, et a personis fide dignis accepimus quod permittit Ordinariis cognoscere causas super impedimento disparitatis cultus in casu de quo in canone 1990, in ceteris vero cognoscit ipsa privative. De impedimento mixtae religionis, cum non sit dirimens, et proinde circa illud possint quidem esse quaestiones seu causae extrajudiciales sed non lites, non erat cur de eo fieret mentio in c. 1962.» — Vd. takodjer Vermeersch et Creusen, Epitome Jur. Can. (god. 1923), III, n. 279.: »Quid de causis quae spectant impedimentum mixtae religionis vel disparitatis cultus? Difficultatem movet conciliatio inter c. 247, § 3 et c. 1964, cum juxta c. 247, § 3 solum S. Officium cognoscit ea quae circa impedimenta mixtae religionis et disparitatis cultus versantur. Mixta religio validitatem vinculi non afficit; quod si postea causa separationis evadat, istum effectum non per se, sed per accidens habebit, id est ratione periculi pro fide conjugis catholici. Ideo objectum causae stricte impedimenti matrimonialis non erit. Disparitas cultus, de qua certo constat, actioni judiciali proprie dictae locum non dat. Licet enim tunc Ordinario, omissis sollemnitatibus, sed auditis partibus et interveniente defensore vinculi, nullitatem declarare (c. 1990). — Si factum dubium fuerit causam ad S. Officium deferendam asserit Noval, I, c. n. 840, ex privata percontatione. Quae sententia, solo iure spectato, videtur probabilior ob verba tam expressa c. 247, § 3, quae praevalent dispositioni generali c. 1964.»

³ Arendt, *Ius Pontificium*, VII, pag. 135. n. 48.: »Si petatur declaratio nullitatis inchoatae conjugii, ex capite alterius cuiusvis impedimenti dirimentis, quandoquidem nequit ex hypothesi duorum iam baptizatorum agi de privilegio Paulino S. Officio reservato (can. 1692), praedictus partis catholicae Ordinarius ad normam can. 1964 et 1965 competens erit causae instruendae et sententiae definitivae pronuntiandae. Appellatio tamen neque ad metropolitanum neque ad S. Rotam Romanam interponi poterit, sed exclusive ad S. Officium, juxta superius disputata (nn. 24, 27 sq) atque ad tramitem can. 247, § 3.«

rješava »ea quae sive directe sive indirecte, in jure aut in facto, circa privilegium, uti aiunt, Paulinum et matrimonii impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis versantur«, pa da se zato svako ovakvo pitanje imade iznijeti pred nju (»Quare quaelibet huiusmodi quaestio ad hanc Congregationem est deferenda«).

Ne radi se tu samo o izvansudbenom iliti upravnom rješavanju, već i o sudbenom rješavanju iliti o parnicama, jer je kongregacija S. Officii (i) pravi sud, kako pokazuju kan. 247, § 2 i kan. 1555.,⁴ i jer se u kan. 247, § 3, koji tumačimo, izriče da kongregacija S. Officii može stvar ili sama riješiti (razumijeva se: sudbeno) ili na rješavanje (razumijeva se: sudbeno) predati Rimskoj Roti.

Ne ima dakle nikakve dvojbe, da je kongregacija S. Officii po kan. 247, § 3, isključivo nadležna za sudbeno rješavanje tamo navedenih stvari. Pitanje je samo, da li je njena sudbena nadležnost apsolutno isključiva, ili samo relativno isključiva, t. j. da li je njena sudbena nadležnost, o kojoj govori kan. 247, § 3, takove prirode, da isključuje u svim dotičnim stvarima sve druge sudove, ili pak takove prirode, da ne isključuje sve druge sudove, već samo neke (t. j. druge apoštolske sudove i redovne prizivne sudove izvan kurije). Navodimo razloge, koji dokazuju, da njena sudbena nadležnost nije apsolutno isključiva u svim dotičnim stvarima.

1. Kan. 247, § 3, nalazi se u Lib. II. Tit. VII. Cap. IV. De Curia Romana, gdje se navode razne apoštolske oblasti i određuju granice nadležnosti za svaku. Već ova okolnost upućuje na to, da se izraz »sola« u rečenici »Ipsa sola cognoscit« kanona 247, § 3 ne mora uzeti u apsolutnom smislu, već da se posve prirodno može uzeti u relativnom smislu, t. j. obzirom (napose) na ostale kurijalne oblasti.

⁴ »§ 1. Tribunal Congregationis S. Officii suo more institutoque procedit sibi que propriam consuetudinem retinet; et etiam inferiora tribunalia in causis quae ad S. Officii tribunal spectant, normas ab eodem traditas sequantur oportet. § 2. Cetera tribunalia servare debent praescripta canonum qui sequuntur«.

2. Kan. 1962. Zakonika izriče:⁵ »Causas matrimoniales ad eos spectantes de quibus in can. 1557, § 1, n. 1, illa Sacra Congregatio vel illud Tribunal aut specialis Commissio exclusive cognoscit, cui eas toties quoties Summus Pontifex delegaverit; causas dispensationis super matrimonio rato et non consummato Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum, causas vero quae referuntur ad Privilegium Paulinum, Sacra Congregatio Sancti Officii.«

Navedeni kanon nalazi se u Lib. III., Tit. XX., De causis matrimonialibus, Caput I., De foro competenti. Govori se po tom u njemu ex professo o nadležnosti u ženidbenim parnicama, te se zato punim pravom očekuje, da je u njemu nadležnost kongregacije S. Officii u ženidbenim parnicama potpuno izražena, to više, što je nabranje ovoga kanona taksativno, kako se razabire napose iz kan. 1964., koji navodimo niže pod III. 3. Rečeni pako kanon 1962. daje kongregaciji S. Officii apsolutnu isključivu sudsku nadležnost samo za parnice, koje se tiču povlastice vjere i time pokazuje, da isključiva sudska nadležnost kongregacije S. Officii, što joj daje kan. 247, § 3 za parnice, koje se tiču zapreke razlike vjere i zabrane mješovite vjere, nije apsolutna.

3. Kan. 1964.⁶ Zakonika izriče: »In aliis causis matrimonialibus iudex competens est iudex loci in quo matrimonium celebratum est aut in quo pars conventa vel, si una sit acatholica, pars catholica domicilium vel quasi-domicilium habet.«⁷

⁵ »Causas matrimoniales ad eos spectantes de quibus in can. 1557, § 1, n. 1, illa Sacra Congregatio vel illud Tribunal aut specialis ea Commissio exclusive cognoscit, cui eas toties quoties Summus Pontifex delegaverit; causas dispensationis super matrimonio rato et non consummato, Sacra Congregatio de disciplina Sacramentorum; causas vero quae referuntur ad privilegium Paulinum, Sacra Congregatio S. Officii.«

⁶ »In aliis causis matrimonialibus iudex competens est iudex loci in quo matrimonium celebratum est aut in quo pars conventa vel, si una sit acatholica, pars catholica domicilium vel quasi-domicilium habet.«

⁷ Ispor. rješenje kongr. S. Officii od 30. juna 1892. (ASS, XXVI, 753): »Quis sit Ordinarius coram quo processus in causis matrimonialibus mixtae religionis instituendus sit? R. Coniuges in causis mixtarum nuptiarum subsunt Episcopo in cuius dioecesi pars catholica domicilium habet; et quando ambo sunt catholici quia pars haeretica in Ecclesiae sinu reversa est, subsunt Episcopo in cuius dioecesi domicilium habet maritus«. — Zakonik (kan. 1964.) govori općenito (»si una sit acatholica, pars catholica«) i tako obuhvata i mješovite brakove u širem smislu.

I ovaj kanon nalazi se u Lib. III., Tit. XX., De causis matrimonialibus, Caput IV., De foro competenti. Govori se po tom u njemu ex professo o nadležnosti u ženidbenim parnicama, te se zato punim pravom očekuje, da je u njemu nadležnost mjesnog suca potpuno izražena, to više, što je nabranje i ovoga kanona taksativno, kako pokazuju riječi »In aliis causis matrimonialibus...« Po rečenom pako kanonu nadležan je mjesni sudac u svim drugim ženidbenim parnicama, t. j. u svima, koje ne navodi kan. 1962., dakle i u parnicama, koje se tiču zapreke razlike vjere i zabrane mješovite vjere. Pače se u tom kanonu i izrijeком napose veli za parnice, u kojima je samo jedna stranka katolička, da je za nje nadležan mjesni sudac. Ne može dakle da je ispravno ono tumačenje kan. 247, § 3, koje daje kongregaciji S. Officii apsolutnu isključivu nadležnost za parnice, koje se tiču zapreke razlike vjere ili zabrane mješovite vjere.

4. Kanoni 1990—1991 ustanovljuju ovo:⁸ U slučaju, kada je sigurnom i autentičnom ispravom, kojoj se ne da prigovoriti, utvrđena opstojnost zapreke razlike vjere i ujedno jednakom sigurnošću dokazano pomanjkanje nužnoga oprosta, može Ordinarij brak proglasiti nevaljanim, nakon saslušanja stranaka i branitelja ženidbenog veza, uz propust drugih inače propisanih formalnosti. Protiv ovoga proglašenja mora branitelj ženid-

⁸ »Caput VII. De casibus exceptis a regulis hucusque traditis. Can. 1990. Cum ex certo et autentico documento, quod nulli contradictioni vel exceptioni obnoxium sit, constiterit de existentia impedimenti disparitatis cultus, ordinis, voti sollemnis castitatis, ligaminis, consanguinitatis, affinitatis aut cognationis spiritualis, simulque pari certitudine apparuerit dispensationem super his impedimentis datam non esse, hisce in casibus, praetermissis sollemnitatibus hucusque recensitis, poterit Ordinarius, citatis partibus, matrimonii nullitatem declarare, cum interventu tamen defensoris vinculi. Can. 1991. Adversus hanc declarationem defensor vinculi, si prudenter existimaverit impedimenta de quibus in can. 1990 non esse certa aut dispensationem super eisdem probabiliter intercessisse, provocare tenetur ad iudicem secundae instantiae, ad quem acta sunt transmittenda quique scripto monendus est agi de casu excepto. Can. 1992. Iudex alterius instantiae, cum solo interventu defensoris vinculi, decernet eodem modo de quo in can. 1990, utrum sententia sit conformanda, an potius procedendum in causa sit ad ordinarium tramitem iuris; quo in casu eam remittit ad tribunal primae instantiae«.

benog veza prizvati (*provocare*) na sud II. molbe, ako drži, da zapreka nije sigurna ili da je od nje podijeljen oprost. Sud II. molbe, saslušav samo branitelja ženidbenog veza, odlučuje, da li se ima rješenje (*sententia*) potvrditi, ili pako postupati u parnici prema redovitom propisu prava; u tom drugom slučaju otpravlja ju na sud I. molbe.

Prema tomu spada vinkularna parnica *ex capite disparitatis cultus* na mjesnog Ordinarija, odnosno na sud I. molbe, a ne isključivo na kongregaciju S. Officii. Ne koristi izgovor, da se tu radi o vanrednom slučaju, u kojem se postupa izvan-sudbeno, jer cit. kan. 1922. izrijeком ustanovljuje, da II. molbeni sud, ako Ordinarijevu odluku ne potvrdi, ima stvar otputiti sudu I. molbe, koji će sudbeno postupati i pravu presudu izreći.

I ovi se dakle kanoni (1990—1991) protive apsolutnoj isključivoj sudskoj nadležnosti kongregacije S. Officii u vinkularnoj parnici *ex capite disparitatis cultus*.

5. Kongregaciji S. Officii stavljena su nedavno neka pitanja o nadležnosti u ženidbenim parnicama.⁹ Drugo pitanje glasilo je: »II. Utrum in quibuslibet causis matrimonialibus inter partem catholicam et partem acatholicam, sive baptizatam sive non baptizatam, quocumque modo ad Sanctam Sedem delatis. Suprema Sacra Congregatio Sancti Officii exclusivam habeat competentiam«. A odgovor od 18. januara 1928. glasilo je: »Ad II. Affirmative, habita praesertim ratione can. 247, § 3, et salvo praescriptio can. 1557, § 1, 1.º«

Fraza rješenja »in quibuslibet causis matrimonialibus... quocumque modo ad Sanctam Sedem delatis« pokazuje, da je isključiva sudska nadležnost kongregacije S. Officii u ženidbenim mješovitim parnicama (i rastavnim) samo relativna i to napose obzirom na ostale kurijalne oblasti (kongregacije, Rotu, Signaturu). Pače se kongregacija S. Officii izrijeком poziva na kan. 247, § 3, habita praesertim ratione can. 247, § 3) te njime opravdava svoj odgovor.

⁹ AAS, XX, 75. — Ovo je rješenje veoma olakšalo ispravnu orijentaciju u nazočnom predmetu.

6. Protiv apsolutne isključive nadležnosti kongregacije S. Officii u mješovitim parnicama govori i odlučni praktični razlog, jer bi se kongregacija S. Officii upravo zatrpala poslovima, kada bi samo na nju spadale sve mješovite parnice iz čitavog katoličkog svijeta.

7. Protiv apsolutne isključive nadležnosti kongregacije S. Officii u mješovitim parnicama govori i konstantna praksa redovnih sudova I. molbe izvan rimske kurije.

IV. Poteškoće, koje se iznose protiv danoga tumačenja.

1. Dne 21. juna 1912. izdala je kongregacija S. Officii dekret, iz kojega se razabire, da je u parnici ex capite disparitatis cultus jedino nadležna kongregacija S. Officii, ako nije nevaljanost ženidbe očevidna.¹⁰

Odgovaramo, da je rečeni dekret ukinut kan. 1962, 1964 i 1991 novoga Zakonika, jer se s njima kosi. Ne da se taj dekret ni dovesti u sklad sa najnovijim rješenjem kongregacije S. Officii od 18. januara 1928.

2. Noval¹¹ saopćuje, da se je privatno (iza proglašenja novoga Zakonika) obratio na kongregaciju S. Officii s upitom, da li je glede zapreke razlike vjere isključivo nadležna kongregacija S. Officii, pak da je od vjerodostojnih osoba saznao,

¹⁰ AAS, IV., 443.: »Decretum de dispensatione super impedimento disparitatis cultus absque debitis cautionibus. In plenario conventu supremæ sacrae Congregationis sancti Officii habito feria IV die 12 junii 1912, propositis dubiis: 1° Utrum dispensatio super impedimento disparitatis cultus, ab habente a Sancta Sede potestatem, non requisitis vel denegatis praescriptis cautionibus impertita, valida habenda sit an non? Et quatenus negative: 2° Utrum hisce in casibus, cum scilicet de dispensatione sic invalide concessa evidenter constat, matrimonii ex hoc capite nullitatem per se ipse Ordinarius declarare valeat, vel opus sit, singulis vicibus, ad Sanctam pro sententia definitiva recurrere? Emi ac Rmi D. D. Cardinales in rebus fidei et morum Inquisitores generales, omnibus mature perpensis, respondendum decreverunt: Ad 1 m. Dispensationem prout exponitur impertitam esse nullam. Ad 2 m. Affirmative ad primam; negative ad secundam partem. Et sequenti feria V die 13 ejusdem mensis Ssmus D. N. D. Pius divina providentia PP. X in solita audientia R. P. D. Adessori eiusdem supremæ sacrae Congregationis impertita Emorum Patrum resolutionem benigne adprobare et confirmare dignatus est. Contrariis non obstantibus quibuscumque«. — Iz odgovora na 2. pitanje moralo se arg. a contrario zaključiti, da stvar spada (isključivo) na kongr. S. Officii, ako nije evidentna nevaljanost oprosta od zapreke razlike vjere.

¹¹ Vd. op. 2.

da kongregacija S. Officii priznaje Ordinarijima nadležnost u slučaju kan. 1990. (t. j. kada je nevaljanost ženidbe očevidna), dok u drugima ona sama isključivo sudi.

Odgovaramo, da je kako taj upit tako i odgovor privatne prirode, pa prema tomu i njihova dokazna moć vrlo slaba, pogotovu nakon rješenja kongregacije S. Officii od 18. januara 1928.

3. U ženidbenoj parnici *Parisien. Nullitatis matrimonii*, koja se navodi u zbirci presuda Rimske Rotae,¹²

¹² *S. Romanae Rotae decisiones seu sententiae, Romae 1915, Vol. III. pag. 258—266.*: »*Joannes de Breuil de St. Germain, catholicus et nationis gallicae, et Maria Dénison-Winslow, sectae «ecclesiae episcopalis» addicta et nationis americanae, die 8 novembris 1904 in ecclesia S. Augustini Parisiis, legitime servata forma Tridentina, mutuum sibi consensum matrimonialem dederunt, obtenta prius dispensatione ab impedimento mixtae religionis. Paulo post vitae conjugalis consortium abruptum est ob dissidia inter conjuges orta, et mulier divortium civile petiit obtinuitque. Mater sponsi, volens filio succurrere et suspicans nulum suam nunquam fuisse baptizatam, ac proinde matrimonium nullum et invalidum fuisse, inquisitionem instituit in locis ubi habitabat Maria Dénison a nativitate ipsius usque ad diem contracti matrimonii. Documentis et argumentis collectis fretus sponsus die 16 Martii 1907 petiit a Curia Archiepiscopali Parisiensi, ut matrimonium nullum declaretur ob impedimentum disparitatis cultus. Die 10. Januarii 1910. prodiit sententia qua definitum fuit non constare de nullitate matrimonii. Ab hac sententia actor ad H. S. O. appellationem interposuit. Hinc novo examini causa subjicitur proposito dubio: «an constet de nullitate matrimonii in casu?»... Ex factis et documentis, quae ab actore producta sunt, nequit ergo argui defectus baptismatis mulieris, cum ea potius contrarium probare vel confirmare RR. PP. persuasum habeant. Item nihil sequitur ea eo, quod exor actoris prorsus areligiosa et in rebus religiosis omnino indifferens erat. Tale quid enim sub nullo respectu supponit Mariam Dénison a parentibus suis non fuisse praesentatam ad baptismum suscipiendum. Multo magis potest ita argumentari: Quia Mariam Dénison prorsus areligiosam fuisse constat, eius assertioni, utcumque solenni, sese natam esse anno 1867 non est credendum, si aliae circumstantiae — uti in casu revera accidit — omnino contrarium probare videntur. Quibus omnibus consideratis et sedulo perpensis, Christi nomine invocato, solumque Deum prae oculis habentes, Nos, infrascripti Auditores pro tribunali sedentes, ad propositum dubium dicimus, decernimus atque definitive sententiamus: negative, seu non constare de matrimonii nullitate in casu, ideoque confirmandam esse sententiam Curiae Parisiensis, statuentes praeterea actorem Joannem du Breuil de St. Germain ad omnes iudicii expensas teneri».*

radilo se o ženidbi, kojoj se je valjanost osporavala ex capite disparitatis cultus. Tu je parnicu sudio u I. molbi pariški sud, a u II. molbi sudila je Rimaska Rota, a da nije ni po kongregaciji S. Officii ni inače po sv. Stolicu za nju dobila delegacije. Ipak je Rimaska Rota parnicu vodila i dne 11. jula 1911. presudu izrekla, dašto u uvjerenju o svojoj nadležnosti. Tu se dakle Rimaska Rota nije slagala sa mišljenjem, da je kongregacija S. Officii u parnici ex capite disparitatis cultus isključivo nadležna, pa ni samo relativno, t. j. obzirom na Rimsku Rotu.

Mogli bi odgovoriti, da ovakovom sporadičnom slučaju ne pripada odlučna dokazna moć. Svaku pako poteškoću uklanja činjenica, da je Rota u najnovije doba oprečno stanoviše zauzela, kako se vidi iz njene odluke od 16. jula 1927., koja glasi:¹³ »Des moinen. Nullitatis matrimonii ex capite disparitatis cultus et conditionis, coram R. P. D. Mannucci. Auditis tum Vinculi defensore tum Patrono appellantis, die 16. Julii, Ponens iussit acta transmitti ad Supr. S. C. S. Officii, ad normam can. 247, § 3, servatis servandis«.

4. Ima sva sila slučajeva, gdje je Rimaska Rota sudila u H. ili III. molbi o valjanosti mješovitih brakova (u užem smislu), a da nije dobila od sv. Stolice za to posebno ovlaštenje. Takovi su slučajevi: Osnabrugem., vis et metus, dd. 11. Jan. 1911 (AAS, IV, 182—186); Ravenaten., clandestinitatis, dd. 29. Dec. 1911 (AAS, IV, 327—333); Argentin., defectus consensus, dd. 23. Febr. 1912 (AAS, IV, 377—392); Colonien., defectus consensus, dd. 10. Jun. 1912 (AAS, IV, 692—639); Colonien., ex capite vis et metus, dd. 1. Jul. 1912 (AAS, 670—675); Argentin., defectus consensus, dd. 2. Jan. 1913 (AAS, V. 44—50); Trincomalien., consanguinitatis, dd. 1. Febr. 1913 (AAS, V. 201—207); Neo-eboracen., defectus consensus, dd. 8. Febr. 1915 (AAS, VII, 292—313); Parisien., clandestinitatis, dd. 9. Jul. 1918 (AAS, XI, 154—162); Argentin., defectus consensus, dd. 18. Nov. 1918 (AAS, XI, 358—363); Vicar. Apost. Chansi Meridionalis, defectus consensus, dd. 14. Nov. 1919 (AAS, XIII, 54—

¹³ AAS, XX, 57.

60); Westmonasterien., defectus consensus, dd. 11. April 1927 (AAS, XIX, 217—227).

Sve su te presude Rote izrečene iza rješenja kongregacije Consistorialis od 15. febr. 1910., a zadnje četiri i nakon novoga Zakonika.

Što se tiče presuda izrečenih prije novoga Zakonika, odgovaramo, da ove puno ne dokazuju, jer su odnosne ustanove novoga Zakonika jasnije i određenije, nego li je to bilo u ranijem pravu. Što se pako tiče presuda izrečenih iza novoga Zakonika, odgovaramo, da je Rota nedavno u spomenutom slučaju *Desmoinen Nullitatis matrimonii* od 16. jula 1927. oprečno stanovište zauzela. Stoji doduše, da se je u ovom slučaju radilo o parnici »*ex capite disparitatis cultus*«, dakle o ženidbi mješovitoj u širem smislu, ali je *ratio legis* posve ista za obje vrsti mješovitih ženidbenih parnica. Sigurno je svakako, da će Rota iza rješenja kongregacije S. Officii i glede mješovitih brakova u užem smislu promijeniti svoje stanovište, ako to ne bi već do sada učinila bila. Vrijedno je i opaziti, da se kod novoga zakona dešava dosta puta, da u prvo vrijeme sudovi, pa i najviši, kolebaju ili i pogriješe, što napretkom nauke ili autentičnim tumačenjem (*per modum legis*) zakonodavca kasnije prestaje.

V. Ocjena raznih mnijenja o isključivoj sudskoj nadležnosti kongregacije S. Officii u vinkularnim ženidbenim parnicama.

1. Ispravno je u cijelosti treće mnijenje, a sva su druga neispravna, koliko se od njega odvajaju.

Koliko treće mnijenje drži, da redovni prizivni sudovi izvan rimske kurije nijesu nadležni u mješovitim ženidbenim parnicama (u užem i širem smislu), opravdava ga činjenica, što su biskupi (i njihovi sudovi) za parnice, koje se tiču vjere, dakle i za mješovite ženidbene parnice, nadležan samo u I. molbi. Ovo načelo odrazuje se u kan. 247, § 2 Zakonika: »*Judicat (t. j. Congregatio S. Officii) de iis delictis quae sibimet secundum propriam eius legem reservantur,*¹⁴ *cum potestate has criminales causas videndi non solum in gradu apellationis a tribunali Ordinarii loci, sed etiam in prima*

¹⁴ To su prekršaji, koji se tiču vjere.

instantia, si directe ad ipsam delatae fuerint». Istina je, da je dojakošnja sudska praksa redovnih prizivnih sudova izvan rimske kurije, napose glede mješovitih brakova u užem smislu, u ovoj stvari drugojačija bila, ali će se ona, jednako kao i praksa Rimske Rote, prilagoditi novijem shvaćanju.

Ispravnost trećeg mnijenja u ostalom dokazuju razlozi, koje smo gore pod III. i IV. naveli i izložili.

2. Prvo mnijenje je ispravno, koliko daje kongregaciji S. Officii apsolutnu isključivu sudsku nadležnost u vinkularnim parnicama, koje se tiču povlastice vjere. Naprotiv je ono neispravno, koliko poriče kongregaciji relativnu isključivu nadležnost u mješovitim vinkularnim ženidbenim parnicama. Tu se ono kosi sa kan. 247, § 3 Zakonika i sa najnovijim rješenjem kongregacije S. Officii od 18. januara 1928.

3. Drugo je mnijenje ispravno, koliko daje kongregaciji S. Officii apsolutnu isključivu sudsku nadležnost u vinkularnim ženidbenim parnicama, koje se tiču povlastice vjere. Naprotiv je ono neispravno, koliko joj daje apsolutnu isključivu nadležnost u parnicama, koje se tiču zapreke razlike vjere, i koliko joj poriče relativnu isključivu nadležnost u mješovitim parnicama (u užem i širem smislu). Tu se ono kosi sa kan. 247, § 3, kan. 1962, kan. 1964 i kan. 1992 Zakonika, a i sa najnovijim rješenjem Congr. S. Officii od 18. januara 1928.

VI. Nadležnost pojedinih sudova u ženidbenim vinkularnim parnicama.

1. Nadležnost kongregacije S. Officii. Ova je kongregacije, uz jednu samo iznimku, apsolutno isključivo nadležna u ženidbenim parnicama, koje se tiču povlastice vjere.

Iznimku sadrži kan. 1962. u vezi sa kan. 1555, § 1, n. 1,¹⁵ a sastoji se u tom, da kongregacija S. Officii uopće nije nadležna, ma se i radilo o ženidbi sklopljenoj uz uporabu povlastice vjere, u ženidbenim parnicama vrhovnih državnih poglavara, njihove djece i neposrednog nasljednika u vrhovnoj vlasti.

¹⁵ Cod. can. 1557.: »§ 1. Ipsius Romani Pontificis dumtaxat ius et iudicandi: 1º. Eos qui supremum tenent populorum principatum horumque filios ac filias eosve quibus ius est proxime succedendi in principatum.«

Kongregacija je S. Officii relativno isključivo nadležna za mješovite parnice u užem i širem smislu, t. j. njezina je nadležnost u ovim parnicama isključiva obzirom na druge oblasti rimske kurije i obzirom na redovne prizivne sudove izvan rimske kurije. To vrijedi i za mješovitu parnicu, koja se vodi radi polučjenja oprosta super matrimonio rato et non consummato, jer kan. 247, § 3 (*»quaelibet huiusmodi quaestio ad hanc Congregationem est deferenda«*) ne čini tu nikakve iznimke, a najnovije rješenje kongregacije S. Officii od 18. januara 1928. (*»salvo praescripto can. 1557 § 1, 1°«*) izuzima tu samo osobe spomenute u kan. 1557, § 1, n. 1, t. j. vrhovne državne glavare, njihove djece i neposrednog nasljednika u vrhovnoj vlasti. Ovo potvrđuje i kan. 249, § 1, kad veli: *»Congregationi de disciplina Sacramentorum proposita est universa legislatio circa disciplinam semptem Sacramentorum, in columni iure Congregationis S. Officii circa ea quae in can. 247 statuta sunt«*.

2. Nadležnost kongregacije de disciplina Sacramentorum. Ova je kongregacija, uz dvije iznimke, isključivo nadležna, da donese odluku o tom, da li je ženidba neizvršena i da li se ima sv. Ocu predložiti podjelba oprosta super matrimonio rato et non consummato.¹⁶

Iznimke čine po kan. 1557, § 1, n. 1. parnice vrhovnih državnih poglavara, njihove djece i neposrednog nasljednika u vrhovnoj državnoj vlasti, a po kan. 247, § 3 i rješenju kongregacije S. Officii od 18. januara 1928. mješovite parnice.

Ista je kongregacija de disciplina Sacramentorum, uz spomenute dvije iznimke, apsolutno isključivo nadležna za vođenje istrage o pitanju izvršenja ženidbe, kadgod ovo pitanje nije *causa incidens* druge vinkularne parnice.¹⁷

¹⁶ Kan. 1962.: *»... exclusive cognoscet... causas dispensationis super matrimonio rato et non consummato Sacre Congregatio de disciplina Sacramentorum...«*

¹⁷ Can. 1963.: *»§ 1. Quare nullus iudex inferior potest processum in causis dispensationis super rato instruere, nisi Sedes Apostolica facultatem eidem fecerit. § 2. Si tamen iudex competens auctoritate propria iudicium peregerit de matrimonio nullo ex capite impotentiae et ex eo, non impotentia, sed nondum consummati matrimonii emergerit probatio,*

3. Nadležnost redovnih sudova mjesnih Ordinarija I. molbe. Ovi su sudovi nadležni (u I. molbi) za sve ženidbene parnice, koje nijesu pridržane drugim sudovima.

Gore pod VI. 1. i 2. navedene su ženidbene parnice, koje su pridržane kongregaciji S. Officii i kongregaciji de disciplina Sacramentorum. Ovima valja još dodati, prema kan. 1962. u vezi sa kan. 1557, § 1, n. 1, parnice državnih poglavara, njihove djece i neposrednog nasljednika u vrhovnoj vlasti.

Prema tomu nadležni su redovni sudovi mjesnih Ordinarija I. molbe i za istraživanje o pitanju izvršenja ženidbe, koliko je ovo pitanje *causa incidens* druge ženidbene vinkularne parnice, što ju ti sudovi vode;¹⁸ nu presuda o tom, da li je ženidba neizvršena te da li se ima sv. Ocu predložiti podjelba oprosta *super matrimonio rato et non consummato*, pridržana je i ovdje kongregaciji de disciplina Sacramentorum.¹⁹

U mješovitim parnicama (u užem i širem smislu) može se svaka stranka da izravno obrati na kongregaciju S. Officii.

4. Nadležnost redovnih prizivnih sudova izvan rimske kurije. O nadležnosti redovnih prizivnih

omnia acta ad Sacram Congregationem transmittantur, quae iis uti poterit ad sententiam super rato et non consummato ferendam. — Regulae servandae in processibus super matrimonio rato et non consummato, dd. 7. Maii 1923. (AAS, XV, 392) n. 4.: »Pariter si in iudicio in prima aut in altera instantia peragendo de matrimonii nullitate, ex alio capite (ex gr. ex defectu consensus, ex vi et metu, etc.) matrimonii nullitas evinci non possit, sed incidenter dubium valde probabile emerit de non secuta matrimonii consummatione, tunc integrum est alterutri vel utrique parti, libellum porrigere Romano Pontifici inscriptum pro dispensatione a matrimonio rato et non consummato; at quin preces ad hanc Sacram Congregationem (t. j. de disciplina Sacramentorum) remittantur pro obtinenda consueta commissione facultatum, fit potestas iudici vi huius praescriptionis seu ex delegatione a iure, causam instruendi juxta regulas haec determinatas«.

¹⁸ Vd. cit, u op. 17.

¹⁹ Can. 1985.? »In causis quae spectant ad dispensationem matrimonii rati et non consummati, iudex instructor neque ad publicationem processus neque ad sententiam super ipsa non consummatione et causis ad dispensationem deveniat, sed omnia acta cum voto scripto Episcopi et defensoris vinculi transmittat ad Sedem Apostolicam«.

sudova u prizivnim parnicama sadrži Zakonik ove općene ustanove:²⁰ a) metropolit je nadležan u II. molbi za parnice, što ih je u I. molbi sudio njegov sufragani; b) metropolit, što si ga je uz odobrenje sv. Stolice odabrao nadbiskup bez sufragana ili Ordinarij sv. Stolici izravno podvrgnut, nadležan je u II. molbi za parnice, što ih je takav nadbiskup odnosno Ordinarij sudio u I. molbi; c) mjesni Ordinarij, što si ga je uz odobrenje sv. Stolice odabrao metropolit, nadležan je u II. molbi za parnice, što ih je taj metropolit sudio u I. molbi.

Ove ustanove vrijede i za nadležnost redovnih prizivnih sudova izvan rimske kurije u ženidbenim parnicama, koliko se ne dokaže kakova iznimka. Gore pod V. 1. naveli smo jedinu iznimku, koja po smislu Zakonika u ovoj stvari postoji, a ta je, da u prizivnim mješovitim ženidbenim parnicama nijesu nadležni redovni prizivni sudovi izvan rimske kurije, već da je nadležna kongregacija S. Officii.

5. Nadležnost Rimske Rote. O nadležnosti Rimske Rote u parnicama sadrži Zakonik ove općene ustanove:²¹ a) Rota sudi u II. molbi parnice, što su ih u I. molbi

²⁰ Can. 1594.: § 1. A tribunalis Episcopi Suffraganei appellatur ad Metropolitanam. § 2. A causis in prima instantia pertractatis coram Metropolita fit appellatio ad loci Ordinarium, quam ipse Metropolita, probante Sede Apostolica, semel pro semper designaverit. § 3. Pro causis primum agitatis coram Archiepiscopo qui caret suffraganeis vel coram loci Ordinario immediate Sedi Apostolicæ subiecto, fit appellatio ad metropolitanam, de quo in can. 285. — Can. 285. Episcopi qui nulli Metropolitanæ subiciuntur, Abbates vel Praelati ullius, et Archiepiscopi Suffraganeis carentes, aliquem viciniorum Metropolitanam, nisi forte iam elegerint, semel pro semper, praevia Sedis Apostolicæ approbatione, eligant, cuius concilio provinciali cum aliis intersint, et quae ibi ordinata fuerint, observent et observanda curent.

²¹ Can. 1598.: § 1. Tribunal ordinarium a Sancta Sede constitutum pro appellationibus recipiendis est Sacra Rota Romana . . . Can. 1599. § 1. Sacra Rota iudicat: 1° in secunda instantia causas quae a quorumvis Ordinariarum tribunalibus in primo gradu diiudicatae fuerint et ad Sanctam Sedem per appellationem legitimam deferantur; 2°. In ultima instantia causas ab ipsa Rota et ab aliis quibusvis tribunalibus in secunda vel ulteriore instantia, iam cognitae, quae in rem iudicatam non transierint. — Can. 1599.: § 2. Hoc tribunal (t. j. Rota) iudicat etiam in prima instantia causas de quibus in can. 1557, § 2. aliasve quas Romanus Pontifex sive motu proprio, sive ad instantiam partium ad suum tribunal advocaverit et

sudili sudovi Ordinarija, a došle su putem zakonita priziva na sv. Stolicu; b) Rota sudi u zadnjoj molbi parnice, što ih je u II. ili daljnjoj molbi sudio drugi sud; c) Rota sudi i u I. molbi parnice, koje joj sv. Otac povjeri.

Ove ustanove vrijede i za nadležnost Rote u ženidbenim parnicama, koliko Zakonik za tu stvar ne ima naročitih ili posebnih ustanova.

Takova je naročita iliti posebna ustanova ona kan. 247, § 3, po kojoj nije nadležna Rota, već kongregacija S. Officii, u mješovitim parnicama, koje se iznesu pred sv. Stolicu.

Takova je naročita iliti posebna ustanova ona kan. 247, § 3, po kojoj kongregacija S. Officii parnice, za koje je nadležna, može da povjeri Roti.²²

Takova je naročita ili posebna ustanova i ona kan. 249, § 3, po kojoj kongregacija de disciplina Sacramentorum može Roti da povjeri parnice super matrimonio rato et non consummato.²³

Sarae Rotae commiserit; easque nisi aliud cautum sit in commisionis rescripto, Sacra Rota iudicat quoque in secunda et tertia instantia ope turno- rum qui sibi invicem succedunt.

²² Can. 247, § 3.: »... quae tamen (t. j. Congregatio S. Officii) potest, si ita censeat et casus ferat, quaestionem remittere ... ad Tribunal Sacrae Romanae Rotae«.

²³ Can. 249 § 3.: »Ipsa (t. j. Congregatio de disciplina Sacramentorum) cognoscit quoque et exclusive de facto inconsummationis matrimonii et de existentia causarum ad dispensationem concedendam, necnon de iis omnibus, quae cum his sunt connexa. Potest tamen cognitionem horum omnium, si id expedire iudicaverit, ad Sacram Romanam Rotam remittere«.